

بررسی وضعیت گذران اوقات فراغت دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهرستان رشت و رابطه آن با سطح امکانات فرهنگی و ورزشی

مرتضی رضائی صوفی*

ورزشی موجود و سپری شدن اوقات فراغت دانش‌آموزان به صورت همنشینی با دوستان و قدم زدن در خیابانها و پارکها رابطه معنی‌دار وجود دارد.

کلیدواژه: اوقات فراغت دانش‌آموزان، اوقات فراغت بلند و کوتاه‌مدت، امکانات فرهنگی و ورزشی.

مقدمه

رشد مطلوب و همه‌جانبه دانش‌آموزان که سرمایه‌های انسانی آینده جامعه هستند، یکی از اهداف اصلی و دغدغه‌های مهم و مورد تأکید نظام آموزش و پرورش کشور است. اما امروزه گسترش زندگی ماشینی که روزگاری است با ایده خدمت به بشریت و تأمین رفاه نسل آدمی قوام یافته و همراه توسعه روزافزون خود تمام نیازهای طبیعی انسانها را نادیده گرفته و خود موجب مشکلات اصلی بشریت شده است. از

چکیده: به منظور بررسی چگونگی گذران اوقات فراغت دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهرستان رشت از جنبه وضعیت امکانات فرهنگی و ورزشی موجود، در یک مطالعه پیمایشی و براساس پرسشنامه، و با استفاده از شاخصهای آماری مجذور کای تجزیه تحلیل شد نتایج نشان داد که بیش از ۶۰٪ افراد جامعه تحقیق متأثر از محدودیت امکانات و فضای کتابخانه، محدودیت برنامه‌های فرهنگی و ورزشی ادارات ذیربط، عدم توان مالی در پرداخت شهریه شرکت در فعالیتهای فرهنگی و ورزشی ادارات و مؤسسات دولتی و خصوصی، نبود فضاهای ورزشی در محلات و همچنین محدودیت امکانات ورزشی، از نحوه گذران اوقات فراغت خود راضی نبودند.

روش انجام این پژوهش توصیفی است. جامعه آماری تحقیق دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهرستان رشت است که از میان ۱۱۵۰۰ نفر جامعه آماری تحقیق ۲۱۰ نفر به عنوان نمونه آماری به صورت تصادفی موردی انتخاب شده است.

یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که بین میزان رضایت یا عدم رضایت دانش‌آموزان از نحوه گذران اوقات فراغت خود با وجود یا عدم وجود امکانات ورزشی و نیز بین امکانات

* عضو هیئت‌علمی دانشگاه پیام‌نور، مرکز رشت.

جامعه ما که اکثریت آن را قشر جوان تشکیل می‌دهد و اوقات فراغت و ضرورت آرامش، استراحت و زمان تفریح برای همه افراد جامعه خاصه جوانان همچون مصرف غذا و هوا محسوس است تحقق این امر نیاز به همت ملی دارد. از دوران اوقات فراغت به عنوان دوران بازسازی یا تجدید قوا یاد می‌کنند. بنابراین در زمان اوقات فراغت که به زمان کوتاه و بلند تقسیم می‌شود می‌بایست از عوامل موجود حداکثر استفاده را کرده و جهت پرکردن یا به تعبیر بهتر غنی کردن اوقات فراغت دانش‌آموزان اقدامات مثمر ثمری انجام داد. شناخت کافی از گرایشها، کمبودها و نحوه نگرش دانش‌آموزان درباره اوقات فراغت از نکات بسیار مهمی است که تحقیق حاضر به آن پرداخته و با ارائه آمار و روشن کردن نظرات جوانان دانش‌آموز در خصوص اوقات فراغت به برنامه‌ریزی بهتر و توجه بیشتر مسئولین به نتایج تحقیق حاضر منجر می‌شود.

در تحقیق قراخانلو (۱۳۶۶) با عنوان بررسی نحوه گذران اوقات فراغت دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه تهرانی که روی ۱۹۹۵ نفر از دانش‌آموزان انجام گرفت به نقش کلیدی تربیت بدنی در گذراندن مثبت اوقات فراغت تأکید شد و کمبود امکانات از بزرگترین موانع غنی شدن اوقات فراغت دانش‌آموزان مشخص گردید و مشغله فراوان خانواده‌ها در عدم توجه به فرزندان خود در خصوص اوقات فراغت آنها به عنوان یکی از عوامل مهم معین شد.

در تحقیق گودرزی و اسدی (۱۳۷۹) مشخص شده است که کمبود مکانهای مناسب برای گذران اوقات فراغت و ورزش و نبود برنامه‌ریزی باعث حضور افراد در خانه هنگام اوقات فراغت شده است.

در تحقیق خسروی که با عنوان نحوه گذران اوقات فراغت دانش‌آموزان پسر فریدونکنار انجام شد از کل جامعه آماری مورد تحقیق ۳۵/۴ درصد از نحوه گذران اوقات فراغت خود راضی و ۱۰/۱ درصد یا راضی بودند:

انجایی که اضطراب، احساس گناه، بی‌اعتمادی به آینده، بشریت را مأیوس می‌کند، اوقات فراغت کوتاه و بلندمدت می‌تواند بسیار اثربخش بوده و در سلامت نسل آتی بسیار مثمر ثمر باشد. دانش‌آموزی که ساعات زیادی را جهت مطالعه و تحصیل در یک دوره طولانی سپری می‌کند نیاز به اوقات فراغتی دارد تا از جنبه روحی و جسمی به ترمیم و تقویت خود پردازد. بدیهی است که با برنامه‌ریزیهای دقیق ورزشی و فرهنگی و تناسب این برنامه‌ها با سطح نیازها و علائق و عوامل مؤثر دیگر می‌توان موجبات سرزندگی و نشاط در جوانان و به دنبال آن داشتن نسلی سالم و شاداب را فراهم نمود. جوانان که بیش از سایر سنین در معرض فشار و نامالایمتها قرار دارند از عوامل اجتماعی متأثر می‌شوند و متأسفانه آمارهای تکان‌دهنده جامعه امروز در خصوص انحرافات جوانان مؤید این مطلب است. در این راستا گسترده‌گی فعالیتهای فرهنگی و ورزشی در جامعه می‌تواند به عنوان محکمترین مانع جهت انحرافات نسل جوان نقش ایفا کند چرا که میل به رقابت، تحرک و پویایی، شور و هیجان و بروز استعدادها بالقوه از مشخصه‌های بارز این نسل است. امید است با توجهات بیشتر به این نکته بسیار مهم در جامعه جوان و پویای ما که قدمهایی در جهت توسعه از جنبه‌های مختلف برداریم. قلت مؤسسات فرهنگی و ورزشی و به دنبال آن کمبود امکانات برای جوانان جهت گذران اوقات فراغت از مشکلات عمده‌ای است که نیاز به یک عزم ملی جهت زدودن غبار خمودگی و ایجاد روحیه‌ای شاداب برای جوانان و آینده‌سازان کشور دارد. سلامتی، نشاط و توانمندی از عمده‌ترین عوامل توسعه نیروی انسانی است که این نکته را می‌توان به وضوح در وضعیت کشورهای توسعه‌یافته ملاحظه کرد. کشورهای توسعه‌یافته با علاقه و میل فراوان به بسط و توسعه فعالیتهای فرهنگی و ورزشی جامعه خود پرداخته و می‌پردازند. در مقابل کشورهای در حال توسعه هنوز به اهمیت و اثرات آن در جنبه‌های مختلف به گونه‌ای شایسته پی نبرده‌اند. خصوصاً در

و تفریحی تأیید نمود.

پاتریک^۳ در تئوری رفع خستگی نتیجه می‌گیرد که ورزش عامل ضروری و واجب برای بهبود وضع اجتماعی بوده و باعث جلوگیری از رفتارهای ضد اجتماعی می‌شود.

گودرزی به نقل از گراد^۴ گزارش کرد که گرفتاری مالی و مشکلات اقتصادی با فعالیتهای تفریحی و گردش و نحوه گذران اوقات فراغت مرتبط است.

این پژوهش با اهداف کلی بررسی وضعیت گذران اوقات فراغت دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهرستان رشت و رابطه آن با سطح امکانات فرهنگی و ورزشی انجام شده است که مشتمل بر اهداف اختصاصی به شرح ذیل است:

- ارائه آمار و اطلاعات توصیفی از تعریف اوقات فراغت از دیدگاه دانش‌آموزان.

- ارائه آمار مطلوبترین عمل در هنگام اوقات فراغت از دیدگاه دانش‌آموزان.

- ارائه آمار و اطلاعات وجود یا عدم وجود امکانات ورزشی.

- ارائه آمار و اطلاعات توصیفی در خصوص خدمات ارائه‌شده توسط سازمانهای آموزش و پرورش، تربیت‌بدنی و نهادهای تربیتی به هنگام اوقات فراغت طولانی‌مدت دانش‌آموزان.

- بررسی رابطه بین رضایت دانش‌آموزان از اوقات فراغت سپری‌شده با وجود یا عدم وجود امکانات ورزشی.

- بررسی رابطه بین کمبود فضاهای ورزشی و سپری شدن اوقات فراغت دانش‌آموزان به صورت همیشینی با دوستان و قدم زدن در پارکها و خیابانها.

ضرورت و اهمیت اجرای تحقیق

بی تردید بدون داشتن اطلاعات و آمار دقیق هرگونه

- از کل جامعه آماری ۲۲/۴ درصد باشگاه ورزشی و ۱۶/۲ درصد کوچه و خیابان و ۱۵/۴ درصد مدرسه را به عنوان محل گذران اوقات فراغت خود انتخاب نمودند.

- ۱۹/۷ درصد از افراد نبود امکانات لازم را علت اصلی نپرداختن به ورزش دانسته‌اند.

- تعداد ۲۸/۵ درصد از افراد نمونه از میزان فعالیتهای تربیت‌بدنی راضی هستند و ۲۴ درصد خیلی کم راضی‌اند.

- ۲۳/۳ درصد از دانش‌آموزان برای گذران مطلوب اوقات فراغت انتظار بیشتر داشتند.

در تحقیقی که مرتضی اکبر و محسن احمدی با عنوان بررسی و مقایسه وضعیت امکانات ورزشی و نیروی انسانی دبیرستانهای دولتی با غیرانتفاعی پسران رشت انجام دادند بیش از ۸۰ درصد از دانش‌آموزان علاقه شدیدی به فعالیتهای ورزشی داشتند و ۶۰ درصد دانش‌آموزان از امکانات ورزشی ناراضی بودند.

در تحقیق فراهانی و گودرزی (۱۳۸۴) مشخص گردید که ۸۰ درصد از آزمودنیها اعلام کرده‌اند که امکانات تفریحی دانشگاه خیلی ضعیف و ضعیف و مهمترین عامل نپرداختن آنها به ورزش مشغله زیاد و نداشتن وقت و پس از آن نبود امکانات مناسب و منطبق نبودن زمان مکانهای ورزشی با اوقات فراغت آنها و مشکلات اقتصادی ذکر شده است.

تحقیقات انجام‌شده در ایالات متحده آمریکا نشان می‌دهند که از سال ۱۹۷۵ تا ۱۹۸۰ در طی یک دوره ۵ ساله، میزان برنامه کاری در هفته از ۳۷/۵ ساعت به ۳۲ ساعت کاهش پیدا کرده است (Naus, Burt and Harvey, 1973).

در تحقیقی به سال ۱۹۸۱ بر روی ۴۹ بیمار افسرده که توسط مارتنبون^۱ انجام شد مشخص گردید که فعالیتهای ورزشی و تفریحی در کاهش افسردگی مهمترین نقش را ایفا می‌کنند.

تحقیقات برد رادیزا و ریس^۲ در سال ۱۹۸۳ کاهش میزان اضطراب را در اثر پرداختن به فعالیتهای ورزشی

1. Martenbon

2. Radiza & Raice

3. Patric

4. Grade

به جامعه ارائه نماید نیازمند شناختی دقیق از افراد جامعه هستند. بر این اساس محقق بر آن شده است تا با تحقیق خود در خصوص این قشر از جامعه و در خصوص اوقات فراغت آنان تمرکز نماید. سودمندی نتایج حاصل از این تحقیق علاوه بر آنکه نصیب نهادهای متولی تعلیم و تربیت، سازمان جوانان و تربیت بدنی و ورزش می‌شود، در عرصه‌های تحقیقاتی و آموزش نیز برنامه‌ریزی شده و موجبات معرفی و اثبات توانمندیهای تربیت‌بدنی و ورزش و فعالیت‌های فرهنگی را فراهم خواهد ساخت. آنچه بیش از هر مسئله‌ای قابل تأکید است، ارزش و اهمیت اینگونه تحقیقات کاربردی در حیطه نسل جوان جامعه می‌باشد. زیرا عملاً مشاهده می‌شود که اهداف فرهنگی و تربیت‌بدنی که همانا تأمین رشد ابعاد جسمانی، روانی، اجتماعی، عاطفی می‌باشد مورد توجه قرار نمی‌گیرد. لذا هدف از اجرای این تحقیق بررسی وضعیت گذران اوقات فراغت دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهرستان رشت و رابطه آن با سطح امکانات فرهنگی و ورزشی است که در نهایت تلاش دارد تا با ارائه پیشنهادات لازم به منظور راهنمای غنی‌سازی اوقات فراغت و جلوگیری از انحرافات اجتماعی اقدام نماید.

شناخت عواملی که در هنگام اوقات فراغت جوانان و نوجوانان برای آنها بسیار ارزشمند و مطلوب است جهت برنامه‌ریزی بهتر می‌تواند راهگشای خوبی بوده خصوصاً آنکه از تحقیقات و منابع و تجربیات گذشته جهت دقت هر چه بیشتر و تمرکز روی نکات مفید پر بار شدن تحقیقات استفاده کرد. پژوهش‌های بسیار بر این نکته تأکید دارند که یکی از مشکلات جوامع فراهم آوردن امکانات مناسب برای تأمین نیازهای نوجوانان و جوانان جهت گرایش به فعالیت‌های تفریحی سالم در اوقات فراغت می‌باشد.

تحقیق حاضر با توجه به اینکه از نوع توصیفی است نیاز به تجزیه و تحلیل‌های آماری دقیق دارد. بدیهی است شیوه ارزیابی و تشخیص باید بر اساس و اصول علمی

برنامه‌ریزی و اجرا غیرممکن خواهد بود، برای برنامه‌ریزی دقیق و تحقیق اهداف از پیش تعیین شده قبل از هر چیز به شناخت صحیح و اطلاعات و آمار درست در جزء جزء کارهای آماری نیاز داریم.

از آنجایی که توجه به مسائل جوانان و نوجوانان که به‌حق آینده‌سازان جامعه ما می‌باشند یکی از ضروریات و اصول اولیه و بدیهی است، رواست تا با گسترش مؤسسات فرهنگی و ورزشی در جهت سلامت و پیشگیری از انحرافات اجتماعی در جامعه نقش ایفا کرده و گامی در جهت جامعه‌ای سالم برداریم.

با توجه به تحقیقات انجام شده در داخل و خارج مشخص گردیده که بسط و توسعه فعالیت‌های فرهنگی و همچنین تربیت‌بدنی و ورزش با تبادل اطلاعات خود می‌تواند به سلامت جسمی و روحی جوانان کمک بسزایی کند. بر پایه پژوهش‌های انجام‌شده دانش‌آموزانی که پس از بازگشت از مدرسه با خانه خالی و عدم حضور پدر و مادر روبه‌رو می‌شوند، بیشتر از بقیه به ترک تحصیل، افت تحصیلی، اعتیاد، افسردگی و ناراحتی‌های روانی دچار می‌شوند. کشورهایی که به اهمیت ثروت ملی داشتن نسل جوان وقوف دارند به سادگی از کنار آن عبور نکرده و حتی بسیاری از کارهای دیگر را تحت‌الشعاع این مهم می‌پذیرند (حسینی و نادریان). جوانان و نوجوانان در سنی قرار دارند که بیشترین فشار از جنبه استحاله فرهنگی و سست کردن اعتقادات و باورهای دینی و ملی به آنان وارد می‌شود و این نکته‌ای است که ما باید در آن تأمل بیشتری نماییم. چرا که ما با این ایمان و اعتقاد به آینده می‌نگریم که سازندگی و پیشرفت هر چه بیشتر در جامعه از جنبه فردی و اجتماعی امری است تحقیق‌پذیر و آموزش‌وپرورش می‌بایست در تحقق بخشیدن این دو یعنی سازندگی فردی و اجتماع، تلاش مداوم نماید و شرایطی ایجاد کند که هر فردی در ابعاد جسمانی و روانی به تکامل خود نایل آید. متولیان حوزه فرهنگ و سلامت در مقام یک نهاد اجتماعی برای آنکه بتوانند خدمات سلامت‌بخش خود را

کرده‌اند.

- درخصوص عمده‌ترین دلیل عدم پرداختن به فعالیتهای ورزشی در هنگام اوقات فراغت از دیدگاه دانش‌آموزان، تعداد ۱۵۲ نفر عدم وجود فضاهای ورزشی در محله‌ها را به عنوان عمده‌ترین دلیل عدم پرداختن به فعالیتهای ورزشی در هنگام اوقات فراغت می‌دانند در حالی که ۳۴ نفر وجود برنامه‌های متنوع دیگر در هنگام اوقات فراغت را عمده‌ترین عدم گرایش به فعالیتهای ورزشی در این زمان دانستند و ۱۴ نفر دیگر عدم علاقه به ورزش را عمده‌ترین دلیل می‌دانند.

- درخصوص مطلوبترین کار در هنگام اوقات فراغت، ۱۳۸ نفر از دانش‌آموزان شرکت در فعالیتهای ورزشی، ۳۲ نفر به مسافرت رفتن و ۳۰ نفر نگاه کردن به فیلمهای تلویزیون و سینما را به عنوان مطلوبترین کار خود در هنگام اوقات فراغت برگزیدند.

- درخصوص استفاده از کتابخانه شهر، ۱۲۴ تن از دانش‌آموزان به علت دوری کتابخانه از محل سکونت و کمبود فضای کتابخانه در هنگام اوقات فراغت از آن استفاده نمی‌کنند، ۵۸ نفر گاهی اوقات استفاده و فقط ۱۸ نفر در این هنگام از کتابخانه استفاده می‌کنند.

- درخصوص اثرات گذران اوقات فراغت در بهبود روند کاری آنان، چه درسی و چه غیردرسی، از مجموع پاسخها ۱۵۰ نفر اعلام کرده‌اند که اوقات فراغت در بهبود روند کاری آنان اثرات زیادی دارد، ۴۰ نفر بهبود گذران اوقات فراغت پرمطلوبیت انجام کارهایشان را تا حدودی مؤثر دانستند و تعداد ۱۰ نفر اعلام نمودند که اوقات فراغت سپری شده اثری در بهبود روند کاری آنها ندارد.

- درخصوص مدت ساعات اختصاص داده شده روزانه به تماشای برنامه‌های تلویزیون در هنگام اوقات فراغت، ۱۴۲ نفر گرایشی به نگاه کردن تلویزیون در این زمان نداشتند، ۴۰ نفر حداکثر ساعت وقت فراغت خود را به تماشا کردن برنامه‌های تلویزیون و ۱۸ نفر بیش از سه ساعت وقت خود را به تماشای تلویزیون در این ساعات اختصاص می‌دهند.

آمار باشد تا در خصوص نتایج گرفته شده ضریب اطمینان بالایی گرفت. به همین دلیل این تحقیق سعی دارد با استمداد از روشهای علمی ذکر شده به یکی از مسائل مهم جامعه که همانا چگونگی گذران اوقات فراغت دانش‌آموزان است با دقت هر چه بیشتر بپردازد.

روش‌شناسی تحقیق

با توجه به ماهیت موضوع، روش این تحقیق از نوع توصیفی بوده است که برای انجام آن با بررسی متون و منابع موجود، استفاده از آخرین نتایج گزارشهای تحقیقات انجام شده و تدوین پرسشنامه ۱۵ سؤالی اقدام گردید.

جامعه آماری در این مورد، حدود ۱۱۵۰۰ نفر از دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه شهرستان رشت را شامل می‌شود. از مجموعه جامعه آماری برای انجام مطالعه ۲۱۰ نفر به صورت تصادفی موردی به عنوان نمونه آماری انتخاب شده است.

جهت استخراج و نمایش اطلاعات از شیوه‌های آمار توصیفی و استنباطی بهره گرفته شده است. آمار و اطلاعات به شکل خام و به صورت درصد در جداول یک بعدی توزیع فراوانی به نمایش گذاشته شده و جهت ارائه بهتر یافته‌ها از نمودار نیز بهره‌گیری شده است. سپس جهت بررسی روابط بین متغیرها و تجزیه و تحلیل یافته‌ها از آزمون X^2 در برخی موارد استفاده گردیده است؛ هرچند در این مقاله جهت رعایت اختصار از آوردن جداول و نمودارها خودداری شده است.

یافته‌های پژوهش

- درخصوص امکانات ورزشی در زمان اوقات فراغت از دیدگاه دانش‌آموزان، ۱۳۸ نفر امکانات ورزشی را جهت استفاده در زمان اوقات فراغت بسیار ضعیف می‌دانند در حالی که ۵۸ نفر امکانات ورزشی را در این زمان در حد متوسط ذکر کرده و تعداد ۴ نفر امکانات ورزشی را در زمان اوقات فراغت بسیار خوب ارزیابی

- درخصوص رضایت یا عدم رضایت از اوقات فراغت سپری شده تعداد ۱۳۴ نفر از نحوه گذران اوقات فراغت خود ناراضی بوده‌اند، تعداد ۴۶ نفر تا حدودی و تعداد ۲۰ نفر از نحوه گذران اوقات فراغت خود رضایت داشتند.

- درخصوص پرداختن به فعالیتهای مختلف در صورت حذف فعالیتهای ورزشی، ۱۱۸ نفر در صورت حذف فعالیتهای ورزشی به همنشینی با دوستان و رفتن به پارکها و خیابان اقدام می‌کنند در حالی که ۶۶ نفر به تماشای فیلمهای تلویزیون، ویدئو و سینما اقدام و ۱۶ نفر مطالعه می‌کنند.

- درخصوص علاقه عضویت دانش‌آموزان در ورزشهای گروهی مختلف در هنگام اوقات فراغت ۱۴۴ نفر به ورزشهای گروهی، ۴۶ نفر به ورزشهای انفرادی اظهار علاقه کردند و تعداد ۱۰ نفر علاقه‌ای به ورزش نداشتند.

- در بررسی رابطه بین فراوانی میزان رضایت یا عدم رضایت دانش‌آموزان از نحوه گذرانیدن اوقات فراغت خود با وجود یا عدم وجود امکانات ورزشی بیش از ۶۴٪ از دانش‌آموزانی که از گذرانیدن اوقات فراغت خود ناراضی بودند امکانات ورزشی را بسیار ضعیف می‌دانستند و فقط ۷/۹۸ درصد از دانش‌آموزانی که امکانات ورزشی را ضعیف می‌دانستند از نحوه گذران اوقات فراغت خود راضی بودند. با توجه به نتایج تحقیق انجام شده با ضریب اطمینان ۹۵٪ مشخص شد که بین وضعیت امکانات ورزشی و رضایت یا عدم رضایت از اوقات فراغت دانش‌آموزان رابطه معنی‌دار وجود دارد.

- در بررسی ارتباط بین امکانات ورزشی موجود و سپری شدن اوقات فراغت دانش‌آموزان به صورت همنشینی با دوستان و قدم زدن در خیابانها و پارکها ۵۶٪ از کل نمونه‌های تحقیق به دلیل کمبود امکانات ورزشی همنشینی با دوستان و قدم زدن در پارکها و خیابان را انتخاب کرده‌اند در حالی که فقط ۱۳٪ از نمونه‌های تحقیق

- درخصوص پرداختن به مطالعه در زمان اوقات فراغت از مجموع جامعه آماری ۶۸ نفر گاهی اوقات به مطالعه پرداختند و ۱۰۴ نفر در این ساعات علاقه‌ای به مطالعه نداشتند و ۲۸ نفر در این ساعات به مطالعه می‌پرداختند.

- درخصوص چگونگی برنامه‌های ادارات آموزشی و تربیتی در زمان اوقات فراغت از دیدگاه دانش‌آموزان از مجموع جامعه آماری ۴۶ نفر اعلام کرده‌اند که ادارات مربوطه اصلاً برنامه‌ای ندارند، ۱۳۶ نفر اعلام کرده‌اند که برنامه‌های این نهادها محدود می‌باشد و فقط ۱۸ نفر از برنامه‌های این مؤسسات با تعبیر برنامه‌های خوب و متنوع یاد کرده‌اند.

- درخصوص استفاده یا عدم استفاده از برنامه‌های ورزشی دستگاههای مجری تربیت‌بدنی از مجموع پاسخها ۱۴۴ نفر اعلام نموده‌اند که به دلیل عدم توان مالی در پرداخت شهریه‌های این مؤسسات آموزشی قادر به استفاده از برنامه‌های آنان نیستند. در حالی که ۴۶ نفر اعلام کردند که از برنامه‌های مورد نظر استفاده کرده و تعداد ۱۰ نفر به دلیل عدم علاقه به ورزش از این برنامه‌ها استفاده نمی‌کنند.

- از بین کل جامعه آماری ۶۸ نفر از آنها اوقات فراغت را عملی صرفاً تفریحی و سرگرمی می‌دانند در حالی که ۴۴ نفر رهایی از تکالیف را به عنوان تعریف اوقات فراغت قلمداد کرده و ۸۸ نفر تعریف تقویت جسمی و روحی جهت رسیدن به اهداف را به عنوان تعریف قطعی اوقات فراغت پیشنهاد کرده‌اند.

- درخصوص دوستی با دوستانی که در زمان اوقات فراغت به تفریحات سالم می‌پردازند ۶۴ نفر اعلام نمودند که دوستانشان در اکثر مواقع به تفریحات ناسالم می‌پردازند در حالی که ۷۸ نفر اعلام کردند که دوستانشان گاهی اوقات به تفریحات ناسالم می‌پردازند و حدود ۵۸ نفر تفریح کردند که دوستانشان به هیچ وجه به تفریحات ناسالم نمی‌پردازند.

علاقه‌ای به ورزش نداشتند.

- ۵۴٪ از دانش‌آموزان اعلام نموده‌اند که دوستانشان با تفریحات ناسالم نمی‌پردازند، ۷٪ اعلام کرده‌اند که دوستانشان اکثراً به تفریحات ناسالم می‌پردازند.

با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهاد می‌شود مسئولان ذیربط با برنامه‌ریزیهای متنوع و ایجاد فضاهای مناسب فرهنگی و ورزشی، برگزاری مسابقات هفتگی در محلات، برگزاری سفرهای سیاحتی و اردوهای متنوع فرهنگی و ورزشی، توسعه رسانه‌های صوتی و تصویری جهت پخش فیلمهای آموزنده، توسعه فضای کتابخانه‌ها، انعکاس فعالیتهای فوق برنامه در رسانه‌های ملی و در نهایت توجه بیشتر به اوقات فراغت جوانان و سایر اقشار جامعه زمینه‌های غنی‌سازی اوقات فراغت را فراهم نمایند.

منابع

آزاد فد، شیوا، (۱۳۷۵)، بررسی و تحلیل بودجه و اعتبارات فصل تربیت بدنی و امور جوانان از سال ۱۳۵۰ تا ۱۳۷۶، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم، تهران؛

احسانی، محمد، لس هیوود و دیگران (۱۳۸۰)، اوقات فراغت، تهران، انتشارات امید دانش؛

اکبر، مرتضی، احمدی، محسن، بررسی و مقایسه وضعیت امکانات ورزشی و نیروی انسانی دبیرستانهای دولتی با مدارس غیرانتفاعی پسرانه شهر رشت، مقاله تحقیقی؛

تدنیوس، فریدون (۱۳۸۰)، جایگاه ورزش در اوقات فراغت مردم شهرهای ایران، طرح پژوهشی، دانشگاه تربیت معلم، تهران؛

حسینی، محمد سلطان، نادریان، مسعود، اوقات فراغت در مباحث جامعه‌شناسی ورزشی، مجله ورزش و ارزش، انتشارات وزارت آموزش و پرورش، شماره ۱۶۹؛

داداشی، محمدصادق (۱۳۷۹)، عوامل بازدارنده از فعالیتهای ورزشی در اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه صنعتی اصفهان، دانشگاه اصفهان؛

عسگریان، مصطفی (۱۳۷۱)، جامعه‌شناسی آموزش و پرورش، انتشارات توس؛
قراخانو، رضا (۱۳۶۶)، بررسی نحوه گذران اوقات فراغت دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد؛

گودرزی، محمود، اسدی، حسن (۱۳۷۹)، تحلیل میزان و نوع فعالیتهای فراغتی و ورزشی استادان دانشگاه تهران، طرح پژوهشی، دانشکده تربیت بدنی دانشگاه تهران؛

گودرزی، محمود، فراهانی، ابوالفضل (۱۳۸۴)، چگونگی گذران اوقات فراغت

با وجود کمبود امکانات ورزشی به استفاده از برنامه‌های تلویزیون، فیلمهای سینما و ویدئو و همچنین به مطالعه روی می‌آورند. با توجه به تجزیه و تحلیل‌های آماری و استفاده از آزمون و با ضریب اطمینان ۹۵٪ مشخص گردید که بین امکانات ورزشی موجود و سپری شدن اوقات فراغت دانش‌آموزان به صورت هم‌نشینی با دوستان و قدم زدن در خیابانها و پارکها رابطه معنی‌دار وجود دارد. بدین ترتیب نتایج تحقیق را می‌توان بدین صورت خلاصه کرد:

- ۶۹٪ از جامعه تحقیق از امکانات ورزشی موجود در هنگام اوقات فراغت خود ناراضی هستند.

- ۷۶٪ از جامعه مورد تحقیق نبود فضای ورزشی در محلات را به عنوان عمده‌ترین دلیل روی نیاوردن به فعالیتهای ورزشی هنگام اوقات فراغت می‌دانند.

- ۷۲٪ از دانش‌آموزان مورد تحقیق اعلام نمودند که به دلیل فقر مالی از برنامه‌های ورزشی اداره تربیت بدنی در زمان اوقات فراغت نمی‌توانند استفاده کنند.

- ۶۸٪ اعلام نمودند که ادارات آموزش و پرورش و تربیتی در اوقات فراغت آنها برنامه‌های محدودی دارند.

- ۶۲٪ به دلیل دوری از کتابخانه شهر و کمبود فضای آن از کتابخانه استفاده نمی‌کنند.

- ۶۷٪ از جامعه مورد تحقیق از اوقات فراغت خود راضی نیستند.

- ۶۹٪ مطلوبترین کار در هنگام اوقات فراغت را ورزش کردن می‌دانند.

- ۵۸٪ از دانش‌آموزان برگزاری مسابقات محلی را در زمان اوقات فراغت خود خواستار بودند.

- ۷۵٪ از جامعه تحقیق اوقات فراغت را در بهبود روند کارشان مؤثر می‌دانند.

- ۵۹٪ جامعه تحقیق در صورت حذف فعالیتهای ورزشی دوست دارند با دوستان خود هم‌نشینی کنند و با آنها به پارکها و خیابان بروند.

- ۷۲٪ به ورزشهای گروهی، ۲۳٪ انفرادی و فقط ۵٪

Bucher, A. Charles, (1975), *foundation of physical education*, 7th Ed. c. v. m osby company saintlouis;
Naus, Burt and Harvey Adelman, (1973), forecast for leisure- Journal of helth; physical education an recreation;
Torkildsen. G, (2001) *Leisure and Recreation management* (4 edition), Spon press;
winfery, w. e, (1996) *A study of the effect of personality, subcultur, and place of residence on college student recreational participation*, DN: sirls ID: 12083 – SF: sirls record AN; 33735, UD, 401.■

استادان دانشگاه پیام‌نور با تأکید بر فعالیتهای ورزشی؛
مظفری، سیدامیراحمد، صفاتیان، علی محمد (۱۳۸۱)، نحوه گذران اوقات فراغت دانشجویان دانشگاههای آزاد اسلامی کشور، با تأکید بر فعالیتهای ورزشی، دانشگاه تربیت معلم تهران و دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری؛
همتی‌نژاد، مهرعلی (۱۳۷۹)، بررسی امکانات ورزشی و منابع انسانی مدارس متوسطه پسران شهرستان تالش و شناخت مشکلات و تنگناهای آن، دانشگاه گیلان؛